

KOLAPS DOMAČEGA TROŠENJA

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

6

V zadnjem četrtnem letu lani je prišlo do kolapsa domačega trošenja, ki so ga že prej napovedovala pričakovanja, padanje pa je sezona delno prikrivala. Najmanj je decembra opešalo trošenje prebivalstva, ki pa je bilo v zadnjem četrtnem letu 4.3% manjše kot lani. Padec investicij v decembru je bil sezonski, trošenje države se je dolgoročno drastično zmanjšalo. Tuje povpraševanje je konec leta prav tako opazno opešalo, povpraševanje na trgih izven EU manj. Hitro krčenje domačega trošenja je ob še sprejemljivi dinamiki izvoza povzročilo veliko povečanje prispevka salda menjave blaga in nefaktorskih storitev k rasti BDP; v zadnjem kvartalu je saldo povečal BDP kar za 7%! Po tolikšnem prispevku menjave k rasti BDP se je Slovenija uvrstila v drugo skupino največjih neto izvoznic evro območja. Kako velik je v drugem polletju lani dosežen presežek, kaže podatek, da bi vzdržno generiranje takšnega presežka moglo nevtralizirati servisiranje bančnih obveznosti do tujine. Pričakovano izvozno povpraševanje se je po decembru začelo popravljati, pričakovana prodaja potrošnega blaga na domačem trgu je na dolgoročni povprečni ravni.

Oživljanje blagovne menjave, ki se je začelo po dnu krize v 2009, je bilo v 2012 ustavljeno. Izvoz blaga je nehal rasti, uvoz je upadal. Oboje se navezuje na poglobljeno recesijo, del zaostajanja pa je mogoče pripisati tudi pogojem menjave, ki so se v Sloveniji poslabšali bolj kot v celotni EU27.

Gospodarska klima se je februarja ustalila, a na ravni kar 14 odstotnih točk pod dolgoletnim povprečjem. Še najmočnejše je zaupanje v predelovalnih dejavnostih, v storitvenih dejavnostih se je ustalilo na zelo nizki ravni, zelo hitro pa se krči v trgovini na drobno, ki jo je kriza prizadela najpozneje. V celotni EU27 se je splošni poslovni optimizem v januarju zvišal, po februarskih podatkih nemškega instituta IFO se je poslovna klima v predelovalnih dejavnostih v Nemčiji v februarju popravila največ od julija 2010.

Industrijska produkcija v Sloveniji je konec leta upadla; v EU27 pa je decembra zrasla v štirinajstih, padla pa v šestih državah, za katere so podatki. Potop slovenskega gradbeništva se je nadaljeval, izboljšanje v turizmu so zagotovili tuji gosti, saj število domačih upada. V transportu se nadaljujejo spremembe, ki jih oblikuje kriza; več potnikov v javnem cestnem prevozu, manj v zračnem; močno je upadel pomorski transport. Stanje na trgu dela se hitro poslabšuje; število brezposelnih raste, na zavodih za zaposlovanje se prijavlja mnogo več iskalcev dela, kot jih zapušča. Med prihajajočimi je največ takšnih, ki jim je iztekla zaposlitev za določen čas, med odhajajočim pa le dve tretjini najmeta novo zaposlitev, ostali odhajajo med neaktivno prebivalstvo. Učinki zdajšnjih dogajanj na trgu dela bodo dolgoročni; število delovno aktivnih prebivalcev se je lani zmanjšalo za 3 odstotke. Stopnja

brezposelnosti na območju evra se je v letu dni dvignila za odstotno točko, na 11.7%, v celotni sedemindvajseterici pa za 0.7 odstotne točke na 10.7%; med članicami gre še naprej najboljše Avstriji, najslabše pa Španiji in Grčiji.

Znatna medletna rast življenjskih stroškov se nadaljuje; inflacija v Sloveniji se je v februarju povečala, v evro območju pa je padla. Cene industrijskih proizvajalcev se le malo spreminjajo. Januarja so mirovale, cene proizvodov za izvoz so se za malenkost znižale, cene proizvodov za domači trg pa so ostale nespremenjene. Cenovna pričakovanja kažejo na nespremenjeno dinamiko. V zadnjem mesecu (do sredine februarja) so se surovine na svetovnem trgu (v evrih) podražile, v letu dni pa so se pocenile. Povprečne plače so se decembra zmanjšale, bolj dolgoročna dinamika se je sicer malo popravila, a je ostala negativna. Precej splošen padec povprečne plače je bil decembra okrepljen še z zmanjšanjem števila plačanih ur. Pešanje plač učinkuje tudi na faktorsko strukturo domačega produkta, saj agregat plač in ostalih dohodkov zaposlenih vse bolj zaostaja za rastjo BDP. Delež dohodkov zaposlenih v BDP je tako na začetku 2013 že zaostajal za ravnijo ob začetku krize in sicer bolj kot v EU, pri čemer je bil večji del zaostanka dosežen šele po letu 2010, ko se je gospodarska aktivnost ponovno prevesila navzdol. Lani se je padanje deleža dohodkov zaposlenih še pospešilo.

7

Podatki o javnofinančnih prihodkih ostajajo nepopolni. Januarja so se neposredni davki zmanjšali, domači davki na blago in storitve pa so porastli. Bolj dolgoročna rast neposrednih davkov je bila januarja prav tako negativna; od pomembnih davčnih oblik je januarja medletno porasla le dohodnina, precej se je poslabšal donos od davka od dohodka pravnih oseb, šibki so bili tudi prispevki za socialno varnost. Domači davki na blago in storitve so po dveh padcih januarja porasli. Tudi trendna dinamika se je popravila, vendar je januarska raven spet zaostala za ustrezno vrednostjo lani. Struktura donosa domačih davkov na blago in storitve se še naprej slabša na škodo davka na dodano vrednost, padec v lanskem letu pa je nevtraliziral porast trošarin.

Kreditni privatnim nefinančnim strankam že od sredine 2010 pospešeno padajo. V evro območju je prišlo do podobnega obrata v dinamiki kreditov podjetjem šele v tretjem četrtletju 2011. Od takrat je pospešek padanja kreditov podjetjem v Sloveniji in evro območju praktično enak. Krediti prebivalstvu se prav tako vse hitreje zmanjšujejo, v evro območju pa stagnirajo. Kljub temu so se skupni depoziti do konca 2012 le počasi zmanjševali; presežek v blagovni menjavi je zagotovo eden od razlogov. Obrestne mere ECB ostajajo nespremenjene, grosistične obrestne mere se od lanskega oktobra niso spremenile, tudi pri posojilnih obrestnih merah po oktobru ni bilo večjih sprememb.

V 2012 je Slovenija z 2.5 odstotka BDP dosegla rekorden presežek v tekoči plačilni bilanci predvsem zaradi izredno majhnega primanjkljaja v trgovinski menjavi, kar je posledica hitrega zmanjšanja domačega povpraševanja, in deloma presežka na računu transferjev. Saldo na finančnem računu v preteklem letu ustreza velikosti presežka v tekoči bilanci; kaže tudi zmanjševanje zadolženosti.

COLLAPSE OF DOMESTIC DEMAND

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

8

A collapse of domestic demand in the last quarter of 2012 had been foreseen by expectations but it was partly covered by seasonal factors. Private consumption plunged most moderately, however it was more than four percent lower than in the same quarter of 2011. The fall of investments in December was seasonal, government expenditures dropped drastically. Foreign demand slowed considerably at the end of the year, as well, less on the non-EU markets. Fast reduction of domestic demand and acceptable dynamics of exports increased the contribution of balance of trade in goods and non factor services to the growth of GDP; the contribution in the last quarter amounted to 7 percent. This places Slovenia in the second group of net exporters in the EU. Continued generation of such surpluses could neutralize outflow of capital needed to service foreign debts of banks. Expected export demand began improving, expected domestic sales remained on the long run average level.

A revival of foreign trade which had followed the bottom of the depression in 2009, ended in 2012. Exports stopped growing, imports declined. Both can be attributed to the deepening of the recession and partly to worsened terms of trade.

Business climate in February stabilized at the level which is however 14 percentage points lower than longer run average. The confidence in manufacturing was the strongest, in services it stabilized at a very low level, it was worsening in the retail trade, the last activity hit by the crisis. In EU27, general business optimism improved slightly in January; according to IFO data for February business climate in German manufacturing has improved most since July 2010.

Slovenian industrial production declined considerably at the end of the year; in EU27, industrial production increased in fourteen and decreased in six countries with available data. The sinking of Slovenian construction sector continued, improvement in tourism was brought by foreign tourists; the number of domestic tourists declined. The trends produced by the crisis continued in transportation, more passengers in public road transportation and less in air transportation. Maritime transportation decreased considerably.

Situation in the labor market worsens rapidly; the number of job seeker is increasing fast; there are many more newcomers than leavers of the employment offices. Among newcomers majority come because they lost jobs for a determined period, among leavers two third get new jobs, one third move to non-active population. The effects of the recent development on the labor market will be long lasting; number of active population decreased by 3 percent in 2012. Unemployment rate in the euro area increased in a year for one percentage point

reaching 11.7%, the appropriate figures for the whole EU27 are 0.7 percentage point and 10.7%; among member states Austria has remained the best, Spain and Greece the worst.

Considerable yearly growth of costs of living continues; in February, inflation in Slovenia increased, in the euro area decreased. Prices of industrial producers did not change much. In January, prices of products for exports decreased slightly, prices of products for domestic market did not alter. Price expectations point to the continuation of present dynamics. In the latest month (to the middle of February) prices of raw materials on the world market increased, while in a year they decreased. In December, wages dropped, longer run dynamics improved slightly but remained negative. Rather general drop of wages was strengthened by the decrease of working hours. This development affects income structure of GDP, as the sum of wages and other labor related incomes lag more and more behind GDP growth. The share of labor in the beginning of 2013 lags behind the share at the beginning of the crisis and also behind the share in EU. The major part of wage contraction took part after 2010, when economic activity turned down again; the contraction of labor share continued in 2012.

The data on public revenues remain incomplete. In January, the revenues of direct taxes decreased while those of domestic taxes on goods and services increased. Longer run growth of direct taxes was negative; among important taxes, only income taxes increased, while revenues of profit taxes decreased, contributions for social security were also weak. Domestic taxes on goods and services increased in January, trend dynamics strengthened as well. However, tax revenues were lower than a year ago. The structure of domestic taxes on goods and services continue changing on the account of value added tax and in favor of excise tax.

Credits to non financial customers have been falling since middle of 2010. Similar turn in dynamics appeared in the euro area; however in the third quarter of 2011. Since then, the acceleration of the shrinkage in credits to non financial business is similar. Credits to households are also decreasing faster and faster, while in the euro zone they are stagnating. Despite that, overall deposits are decreasing very slowly; surplus in the current account is one of the likely reasons. ECB interest rates have remained unaltered, the banking sector interest rates have not changed since October; also lending interest rates have remained rather stable.

In 2012, Slovenia attained current account surplus of 2.5 percent of GDP, mainly due to extremely low deficit on the trade account, which is a consequence of low domestic demand, and partly due to surplus on the account of current transfers. Last year balance on the financial account corresponds to surplus on the current account; it indicates a reduction of foreign indebtedness.

AGREGATNO POVPRŠEVANJE IN PRIČAKOVANJA

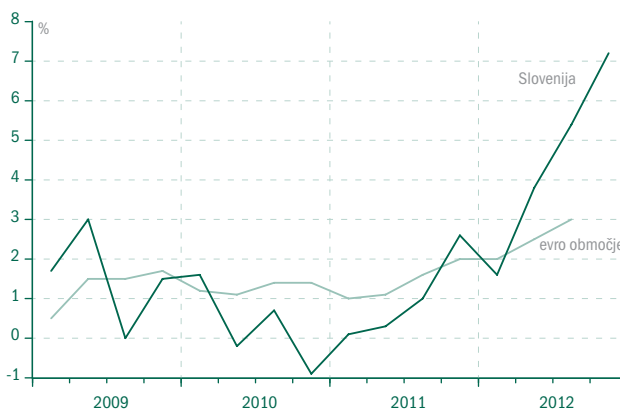
1. Zelo hitro povečevanje prispevka salda menjave k rasti BDP

10

Drastičen padec pričakovanega trošenja prebivalstva (na raven, ki je bila nižja kot ob izbruhu krize) po najavi ukrepov ekonomske politike na začetku 2012, je dobro identificiral razsežnost dejanskega krčenja domačega trošenja. V zadnjem četrtletju lani je namreč prišlo do kolapsa dinamike domačega končnega trošenja! Sicer je domače končno trošenje že celotno drugo polletje 2012 iz meseca v mesec pospeševalo padanje, vendar je močna sezona padanje delno prikrivala, čeprav so ga medletne stopnje in trendna rast nesporno razkrivale. V zadnjih mesecih leta je krčenje postalo še bolj izrazito. Skupno domače trošenje je decembra sicer (sezonsko) poraslo za 1.6%, vendar je bolj dolgoročna dinamika močno padla; medletna stopnja je padla na -7.2%, rast impulznega trenda pa celo pod -10% in dosegla drugo najnižjo mesečno vrednost po začetku krize.

Najmanj je decembra opešalo trošenje prebivalstva; sezona je trošenje prebivalstva celo potisnila nad raven v novembru, navkljub temu pa se je v medletnih primerjavah skrčilo za 5.7%; v celotnem zadnjem četrtletju pa je padlo za 4.3%. Padec izdatkov za investicije je bil decembra precejšen (6.6%), vendar je v celoti izviral iz sezonskega pešanja. Bolj dolgoročna dinamika se je namreč okrepila (rast impulznega trenda je bila pozitivna tako novembra kot decembra, pa tudi medletna stopnja padanja se je zmanjšala). Trošenje države za blago in storitve je decembra sicer padlo le za 1%, vendar se je, zaradi izrazite decembrske sezone, bolj dolgoročna dinamika drastično poslabšala (medletna stopnja je iz +2.4% v novembru padla na -13.1% v decembru!).

Prispevek salda menjave s tujino k BDP

Vir: Eurostat; lastni izračuni

Opomba: Saldo blaga in (nefaktorskih) storitev – prispevek k BDP; odstotek BDP; desezonirane vrednosti

Tuje povpraševanje je konec leta tako kot domače trošenje opazno opešalo. Zmanjševalo se je od oktobra naprej, vendar je bolj dolgoročna dinamika padla šele decembra, ko je medletna rast padla na -6%, rast impulznega trenda pa še bolj. Izvozno povpraševanje na trgih izven EU je opešalo manj, ustrezen izvoz iz Slovenije se je zato sicer po septembru tudi zmanjševal, vendar je medletna stopnja rasti ostala pozitivna tudi decembra, čeprav se je od oktobra zmanjšala kumulativno za 12.5 odstotnih točk letne rasti. Velik padec medletne izvozne dinamike je bil v Sloveniji sicer manjši od padca izvozne dinamike v EU, kjer je medletna rast od oktobra do decembra padla za preko 17 odstotnih točk letne rasti.

Hitro krčenje domačega trošenja, še zlasti investicij, ob istočasno še sprejemljivi dinamiki izvoza je v 2012 povzročilo zelo veliko povečanje prispevka menjave (blaga in nefaktorskih storitev) k rasti BDP. Pešanje domačega trošenja, še zlasti investicij, je namreč močno stisnilo uvoz, a ker je ob tem izvoz še dosegal sprejemljivo rast, je saldo menjave s tujino drastično povečal svoj prispevek k gospodarski aktivnosti. Že v tretjem četrletju 2012 je saldo menjave povečal BDP za 5.4%, v zadnjem četrletju pa celo za 7%! Po takšnem prispevku menjave k rasti BDP je Slovenija spadala v drugo skupino največjih neto izvoznic evro območja (v kateri so še Nemčija, Holandija in Malta z viškom menjave, ki prispeva k rasti okoli 6% BDP). V prvi skupini sta Luksemburg in Irska, pri katerih višek menjave generira še znatno večji prispevek k rasti BDP (okoli 25% BDP)! Kako velik je v drugem polletju letošnjega leta dosežen višek menjave v blagu in nefaktorskih storitvah še zlasti nazorno ilustrira podatek, da bi vzdržno generiranje takšnega viška blaga in nefaktorskih storitev lahko popolnoma nevtraliziralo (bruto) odtok tujih posojilnih skladov zaradi servisiranja bančnih kreditnih obveznosti do tujine in tako odstranilo eno od dveh ključnih ovir za normalno finančno (bančno) napajanje gospodarstva.

Pričakovano izvozno povpraševanje se je po decembru začelo popravljati, saj je v predelovalni dejavnosti preseganje števila podjetij, ki pričakujejo povečanje izvoza, nad številom podjetij, ki pričakujejo zmanjšanje izvoza, samo v zadnjih dveh mesecih poraslo za 10% vseh anketiranih podjetij. Pri takšni dinamiki izboljševanja bi že do aprila lahko doseglo dolgoročno povprečno raven. Pospešitev pričakovanj je v Sloveniji izrazitejša kot v EU.

Pričakovana prodaja potrošnega blaga na domačem trgu je na dolgoročni povprečni ravni, medtem ko se pričakovano povpraševanje po storitvah izboljšuje, vendar je še naprej opazno pod dolgoročno ravni (presežek podjetij, ki pričakujejo zmanjšanje povpraševanja nad podjetji, ki pričakujejo povečanje povpraševanja, še vedno dosega približno 20% vseh anketiranih). Podobno je tudi pri pričakovanem povpraševanju po gradbenih storitvah, tudi to se izboljšuje, vendar še zaostaja za dolgoletnim povprečjem.

2. Recesijsko leto 2012 sta zaznamovala stagnacija izvoza in padec uvoza

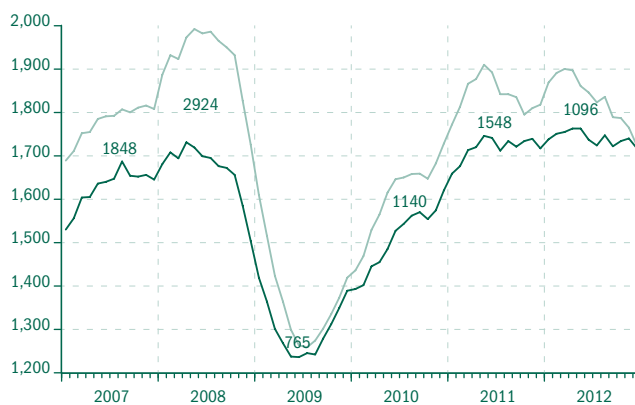
Oživljanje blagovne menjave, ki je začela po dnu krize v 2009, je bilo v 2012 ustavljeno. Izvoz je nehal rasti, uvoz pada. Oboje je povezano s poglobljeno recesijo v slovenskem gospodarstvu.

12

V decembru 2012 je bil po začasnih podatkih SURS skupni izvoz 1457 milijonov € (kar 7.6% manj kot decembra 2011). Odprema blaga v EU je bila le 951 milijonov € (11.2% manj kot leto prej), izvoz v nečlanice EU pa 506 milijonov evrov (0.1% manj). Skupni uvoz je bil decembra 2012 1573 milijonov € (kar 12.7% manj kot leto prej), pri čemer je bil prejem blaga iz EU 1157 milijonov € (17.1% manj), uvoz iz nečlanice EU pa 416 milijonov € (2.3% več kot decembra 2011). Tako je decembra 2012 primanjkljaj v skupni blagovni menjavi znašal 116 milijonov € (pokritje uvoza z izvozom je bilo 92.6%), v menjavi s članicami EU je bil primanjkljaj 206 milijonov €, v menjavi z nečlanicami EU pa je bil presežek 90 milijonov €.

V celotnem 2012 je znašal skupni izvoz 20871 milijonov € (0.3% več kot v 2011), uvoz 21921 milijonov € (2.4% manj kot leto prej), kar da primanjkljaj 1050 milijonov € in 95.2% pokritje uvoza z izvozom. V menjavi s članicami EU je bil v 2012 izvoz 14429 milijonov €, uvoz 16616 milijonov €, kar pomeni primanjkljaj 2187 milijonov €. V menjavi z nečlanicami EU je bil v 2012 izvoz 6442 milijonov €, uvoz 5305 milijonov €, kar da presežek 1137 milijonov €.

Trgovinska menjava

Vir: SURS,

Opomba: milijoni €, desezonirani podatki, primanjkljaj na letni ravni

Največja predkrizna letna vrednost skupnega izvoza iz 2008 je bila v 2012 presežena za 5.8%, medtem ko je bil uvoz v 2012 za 3.2% manjši od predkriznega maksimuma iz 2008.

Rekordni blagovni primanjkljaj v 2008 je znašal 2924 in pokritje uvoza z izvozom 87%; v 2012 je primanjkljaj le dobro tretjino (36%) tistega iz 2008 predvsem po zaslugi padca uvoza.

Izvoz Slovenije je v decembru padal po stopnji -1.27%, uvoz pa še hitreje, po -2.34%. Dinamika izvoza blaga je tako močno zaostajala za dinamiko izvoza blaga v EU, saj je slovenski izvoz medletno stagniral, izvoz EU pa je se je v letu povečal za 10.08%. Podobno je bilo na uvozni strani, uvoz Slovenije je imel letni padec -1.02%, uvoz EU27 pa rast 6.01%. Ne le v dinamiki, tudi po blagovnem saldu kaže celotna EU27 boljšo sliko kot Slovenija.

13

Velik del zaostajanja Sloveniji je mogoče pripisati pogojem menjave, ki so se v Sloveniji v letu 2012 poslabšali bolj kot v celotni EU27. Izvozne cene Slovenije so v 2012 porasle za 2.94%, uvozne za 4.57%, kar pomeni poslabšanje pogojev menjave za 1.63 odstotne točke. V EU27 so izvozne cene v 2012 porasle za 4.85%, uvozne za 6.02%, kar pomeni poslabšanje pogojev menjave za 1.17 odstotne točke.

3. Februarska ustalitev gospodarske klime

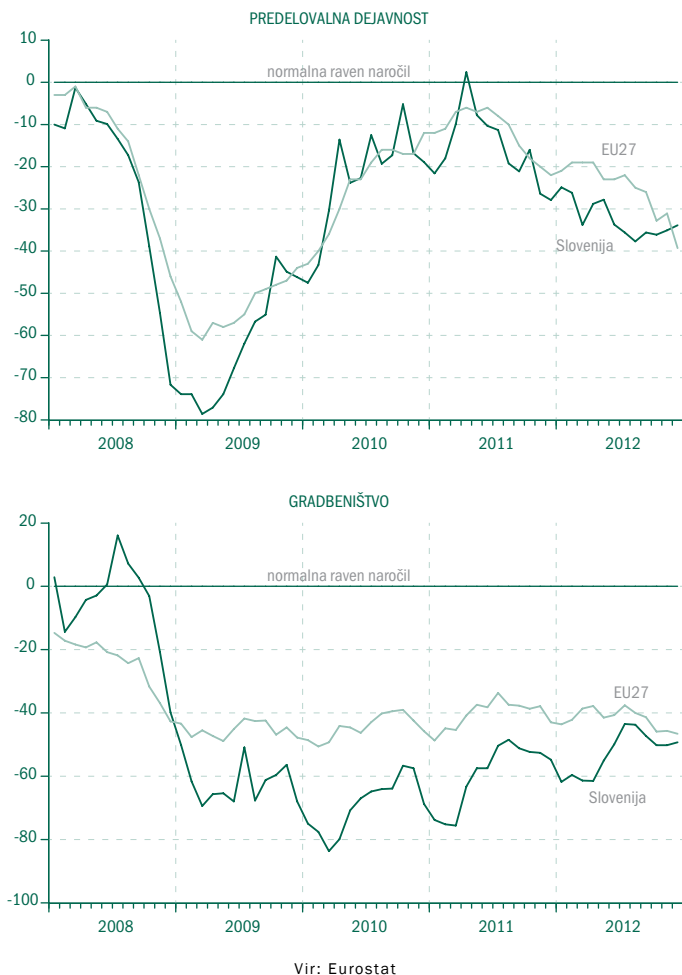
Gospodarska klima se je v februarju ustalila. Po anketi Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) je gospodarska klima v februarju 2013 ostala na enaki ravni kot mesec prej, od februarja 2012 je bila 4 odstotne točke slabša, hkrati pa za 14 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja.

Vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih v februarju 2013 je bila za štiri odstotne točke višja kot mesec prej, glede na februar 2012 je bila njegova vrednost nižja za 2, glede na dolgoletno povprečje pa za 5 odstotnih točk. V primerjavi z januarjem se je v februarju najbolj zvišala vrednost kazalnika izvozna naročila. Pričakovanja predelovalnih dejavnosti za naslednje tri mesece so se v primerjavi s prejšnjim mesecem večinoma izboljšala.

Klima v storitvenih dejavnostih se je ustalila na zelo nizki ravni, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v teh sektorjih v februarju 2013 enaka kot predhodni mesec, vendar hkrati kar za 28 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja; v primerjavi s februarjem lani je bila njegova vrednost nižja za 4 odstotne točke.

Zaupanje v gradbeništvu se je kratkoročno ponovno nekoliko skrhalo, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v tem sektorju v februarju v primerjavi z januarjem nižja za odstotno točko, vendar pa je bila v primerjavi z februarjem 2012 višja za 9 odstotnih točk, hkrati pa je bila za 13 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja. Vrednosti kazalnikov pričakovanj za naslednje tri mesece so se v primerjavi z januarjem večinoma znižale, zvišala se je le vrednost kazalnika pričakovano zaposlovanje. Februarja je bil glavni omejitveni dejavnik v gradbeništvu nezadostno povpraševanje, s čimer se je spopadalo 57% gradbenih podjetij.

Naročila v predelovalni dejavnosti in gradbeništvu

Vir: Eurostat

Kriza se očitno seli v trgovino na drobno. Ankete SURS-a kažejo, da se je vrednost kazalnika zaupanja v trgovino na drobno v februarju glede na januar znižala za 6 odstotnih točk, glede na februar 2012 pa je bil kazalnik nižji za 18 odstotnih točk. Pričakovanja za naslednje 3 mesece pa so se februarja v primerjavi z januarjem v glavnem zvišale, tudi tu najbolj vrednost kazalnika pričakovano zaposlovanje. V februarju je bil delež podjetij v trgovino na drobno, ki jih tare premajhno povpraševanje 60%, slaba polovica podjetij pa je kot omejitveni dejavnik navedlo konkurenco v panogi.

V celotni EU27 se je januarjska gospodarska klima v primerjavi z letom 2012 večinoma nekoliko poslabšala. Izjema je le gradbeništvu, kjer so se naročila v januarju 2013 glede

na mesec prej zvišala za 2,9 odstotne točke, glede na januar lani pa so višja za 0,1 odstotne točke. Glede na december 2012 so se v letošnjem januarju za štiri odstotne točke znižala pričakovanja v trgovini na drobno, pričakovanja v predelovalnih dejavnostih pa so se v enakem obdobju poslabšala za slabo odstotno točko.

Splošni poslovni optimizem se je v januarju v celotni evropski sedemindvajseterici zvišal in sicer za 3,4 odstotne točke, v primerjavi z januarjem lani pa je bil za 4,3 odstotne točke nižji. Po februarjskih podatkih nemškega instituta IFO se je poslovna klima v predelovalne dejavnosti v Nemčiji v februarju 2013 močno popravila, največ od julija 2010. Prav tako je močno zrasla poslovna klima v nemški predelovalni industriji, kar je predvsem posledica bolj optimističnih gospodarskih znakov, zrasla pa so tudi izvozna pričakovanja, ki so spet nad dolgoročnim povprečjem. Po dveh zaporednih znižanjih se je v prvem četrtletju 2013 zvišal IFO kazalnik gospodarske klime v območju evra. Pričakovanja za naslednjih šest mesecev so v glavnem pozitivna, njihova raven pa je najvišja v skoraj dveh letih. V vseh članicah evro območja, razen v Estoniji, so se gospodarski obeti za naslednjih šest mesecev precej popravili, pričakovati pa je tudi splošno izboljšanje položaja, razen na Cipru, na Finskem, Portugalskem in v Španiji, kjer so se pričakovanja sicer nekoliko popravila, a ostajajo negativna. Prav tako po dveh zaporednih padcih je v prvem četrtletju letošnjega leta zrasel Ifo kazalnik svetovne gospodarske klime. Pri tem se je najbolj popravila gospodarska klima v Aziji, ki je ponovno nad svojim dolgoročnim povprečjem.

GOSPODARSKA AKTIVNOST IN ZAPOSLENOST

4. Industrijska produkcija je konec leta precej upadla

Industrijska produkcija se je v medletni primerjavi precej zmanjšala. Po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a je bila industrijska produkcija v decembru lani za skoraj 6 odstotkov nižja kot v enakem mesecu leta 2011. Impulzni trend kaže, da se je v decembru industrijska produkcija zniževala po stopnji -2,48%. Zaloge industrijskih produktov pri proizvajalcih so bile v decembru 2012 za pol odstotka višje kot v mesecu prej, v primerjavi z decembrom 2011 pa za slabe tri odstotke višje.

Dejavnost rudarstva se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v lanskem decembru v primerjavi z decembrom 2011 zmanjšala za dobro petino. Impulzni trend pa kaže, da se je v decembru lani dejavnost rudarstva zniževala po stopnji -3,41%.

Produkcija predelovalnih dejavnosti se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v lanskem decembru v primerjavi z decembrom 2011 zmanjšala za 6,3%, impulzni trend pa kaže, da se je v decembru lani dejavnost predelovalne industrije zniževala po stopnji -2,27%.

Podatki Eurostata kažejo, da je v decembru 2012 glede na november industrijska produkcija v EU27 zrasla za 0,5%, na območju evra (EA17) pa za 0,7%. Glede na december 2011 pa je v lanskem decembru industrijska produkcija v EU27 upadla za 2,3%, na območju evra pa za 2,4%. Med državami članicami, za katere so dostopni podatki, je industrijska produkcija decembru glede na mesec poprej zrasla v štirinajstih, padla pa v šestih državah in sicer največ na Slovaškem (-4,4%) in Danskem (-2,3%), največjo rast industrijske produkcije pa so v omenjenem obdobju zabeležili na Irskem (8,5%).

5. Skok tujega turističnega povpraševanja, nadaljevanje potopa gradbeništva

Po podatkih SURS-a je bila vrednost gradbenih del decembra lani za dobrih 7 odstotkov višja od vrednosti gradbenih del, opravljenih v novembru, vendar pa je bila v primerjavi z decembrom 2011 za slabo sedmino manjša, hkrati pa se je v enakem obdobju za 14,3% zmanjšalo število opravljenih gradbenih ur, njihov impulzni trend pa znaša -2,16%.

Število turističnih prenočitev se je v splošnem precej povečalo. Novembra jih bilo za 9,3% več kot v enakem mesecu leta 2011, trendno (impulzni trend) pa se je skupno število prenočitev v predzadnjem mesecu lani zviševalo po mesečni stopnji 2,21%. Pri tem je prišlo do skokovitega porasta tujega turističnega povpraševanja, saj je v novembru lani število turističnih prenočitev tujih gostov glede na november 2011 zraslo za dobrih 28%. Impulzni trend prenočitev tujih gostov v lanskem novembru kaže rast po stopnji 3,88%. Hkrati pa se je v lanskem novembru število prenočitev domačih gostov zmanjšalo in sicer za dobrih 8% glede na enak mesec v letu 2011, impulzni trend prenočitev domačih gostov v oktobru lani sicer kaže pozitivno rast po stopnji 0,96%.

Podatki SURS-a o transportu za december 2012 kažejo, da je bilo v javnem cestnem prevozu prepeljanih za 8,1% več, v zračnem prevozu pa za 8,5% manj potnikov kot decembra 2011, število opravljenih potniških kilometrov je bilo v javnem cestnem prevozu za 1,1% večje, v zračnem prevozu pa za 1,2% manjše. V cestnem mestnem prevozu je bilo decembra lani prepeljanih za dobrih 5% manj potnikov kot v istem mesecu 2011. Potniški promet na brniškem letališču se je v decembru glede na december 2011 zmanjšal za dobrih 12%. V pomorskem prevozu je bilo v decembru lani prepeljanega za 31% manj blaga in opravljenih za slabih 19 odstotkov manj tonskih kilometrov kot decembra 2011.

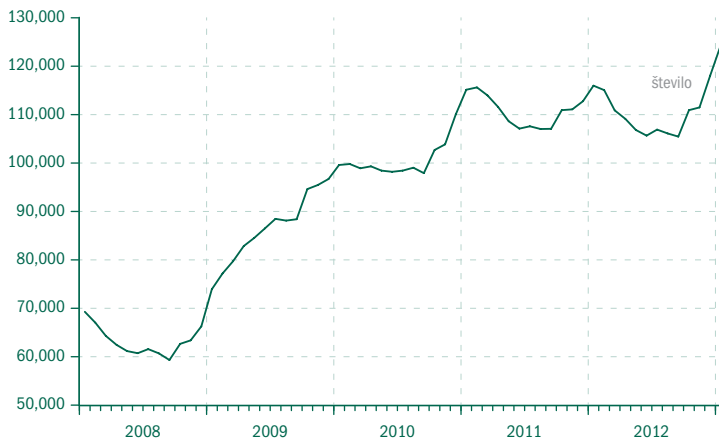
6. Rekordno visoko število brezposelnih

Na trgu dela se stanje še naprej zelo hitro poslabšuje. Število aktivnih prebivalcev se je po podatkih SURS-a v mesecu decembru 2012 zmanjšalo na 911009 oziroma za 5464 oseb glede na mesec prej, glede na december 2011 pa za dobrih 19 tisoč oziroma dva odstotka. V lanskem decembru je bilo v Sloveniji 792948 delovno aktivnih prebivalcev. Glede na

november lani se je število delovno aktivnih zmanjšalo za 12054 oseb oziroma 1,5%, glede na december 2011 pa se je to število zmanjšalo za dobrih 24 tisoč oseb oziroma tri odstotke. Med zaposlenimi jih je bilo slabih 93% zaposlenih pri pravnih osebah, njihovo število pa se je od decembra 2011 zmanjšalo za slabe tri odstotke. Še bolj, za 6,9%, se je glede na december 2011 zmanjšalo število zaposlenih pri fizičnih osebah. Med samozaposlenimi pa je bilo 58% samostojnih podjetnikov posameznikov, katerih število se je v samem decembru lani zmanjšalo za 419, od decembra 2011 pa za 578 oseb oziroma 1,1%.

Po podatkih ZRSZ je bilo v Sloveniji konec januarja 2013 registriranih 124258 brezposelnih oseb, kar je za 6197 oseb oziroma 5,2% več kot ob koncu decembra lani, v primerjavi z januarjem 2012 pa je bilo brezposelnih oseb več za 8293 oziroma 7,2 %. Število brezposelnih oseb je tako največje od začetka krize v letu 2008. V letošnjem januarju se je na Zavodu za zaposlovanje na novo prijavilo 15786 brezposelnih oseb, kar je slabo petino več kot v decembru lani in za 36,8% več kot januarja 2012. Med novo prijavljenimi je bilo 1537 iskalcev prve zaposlitve, 2734 trajno presežnih delavcev in stečajnikov ter 9946 brezposelnih zaradi izteka zaposlitve za določen čas. Odliv iz brezposelnosti je januarja letos znašal 9589 brezposelnih oseb, med njimi se jih je zaposlilo oziroma samozaposlilo 6192, kar je štiri petine več kot decembra lani, v primerjavi z januarjem 2012 pa je bilo zaposlitev več za slabo četrtino.

Iskalci dela

Vir: ZRSZ

Decembra 2012 je bila stopnja brezposelnosti na območju evra (EA17) 11,7%, kar je enako kot mesec prej in za odstotno točko več kot v decembru 2011. V celotni evropski sedemindvajseterici (EU27) je bila stopnja brezposelnosti v decembru lani 10,7% in se je glede na enak mesec v 2011 povečala za 0,7 odstotne točke. Po Eurostatovih ocenah je bilo

v decembru 2012 v EU27 25,9 milijona brezposelnih oseb, od teh 18,7 milijona na območju evra. Med posameznimi članicami EU so v decembru 2012 najnižjo stopnjo brezposelnosti e naprej imeli v Avstriji (4,3%) ter v Nemčiji in Luksemburgu (5,3%), najvišjo pa v Španiji (26.1%) in v Grčiji.

CENE IN PLAČE

7. Še naprej znatna medletna rast življenjskih stroškov

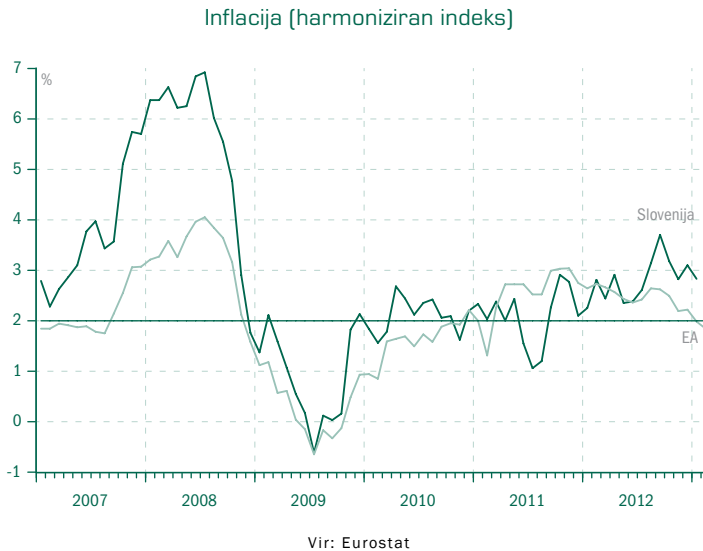
18

Življenjski stroški so februarja porasli za 0.8%. Tudi bolj dolgoročna rast cen se je povečala, saj je medletna stopnja porasla za 0.3 točke, na 2.7%.

K februarškemu povečanju cen so največ prispevale podražitve energentov in zamenjave kolekcij pri oblekah in obutvi. Povečanje cen električne energije je dvignilo skupni indeks za 0.4 točke, naftnih derivatov pa za 0.2 odstotne točke. Nove cene obleke in obutve so skupni indeks življenjskih stroškov povečale za 0.3 odstotne točke.

Bolj dolgoročno inflacijo niso poganjali isti proizvodi kot tekoča povečanja cen v februarju. Tako so k letnemu povečanju cen največ prinesle višje cene hrane in gostinskih storitev (za 0.7 oziroma 0.5 odstotne točke), znižale pa so jo pocenitve osebnih avtomobilov ter telefonskih in internetnih storitev.

Harmoniziran indeks cen kaže rast cen, ki je primerljiva med evropskimi državami. Tako merjena rast cen se je februarja povečala za 0.7%. Povečanje ni bilo samo sezonsko, saj je porasla tudi medletna stopnja (z 2.8% v januarju na 2.9% februarja); očitno se nadaljuje nihanje medletne stopnje rasti, ki traja že od septembra lani. Med tem ko se je inflacija februarja v Sloveniji povečala, je v evro območju ponovno padla (harmoniziran indeks se je zmanjšal z medletne rasti 2% na 1.8%). Po vrhu (3% letno), ki ga je dosegla že skoraj pred letom in pol (oktobra 2011), se torej bolj dolgoročna (medletna) rast cen v evro območju še naprej počasi (a sistematično) znižuje. Februarja je tako bila inflacija v Sloveniji med najvišjimi evro območju, le Nizozemska in Estonija sta imeli medletno rast cen višjo kot Slovenija.

Cene industrijskih proizvajalcev se še naprej zelo malo spreminjajo. Januarja so skupne proizvajalčeve cene mirovale, pri tem so se cene proizvodov za izvoz malenkost znižale, cene za domači trg pa so ostale nespremenjene. Bolj dolgoročno se počasi povečujejo samo še cene za domači trg in za izvozne trge izven EU, medtem ko se cene proizvodov za izvoz v EU tudi bolj dolgoročno zmanjšujejo, najhitreje za izvoz v evro območje, te medletno padajo po 0.8%!

Cenovna pričakovanja kažejo na zelo podobno dinamiko kot jo dejansko imajo cene na začetku leta. Pričakovana dinamika cen blaga stagnira na ravni, ki je višja od dolgoletnega povprečja, istočasno pa pričakovanja ne kažejo, da bi se cene storitev v bližnji prihodnosti opazno popravile (februarja je delež storitvenih podjetij, ki so pričakovala zniževanje cen, presegal delež storitvenih podjetij, ki so pričakovala porast cen, za slabih 10% vseh podjetij!). Da lahko pri cenah blaga pričakujemo povprečno dinamiko kaže tudi pričakovana dinamika proizvajalčevih cen (industrijskih proizvajalcev), saj še naprej vztraja na dolgoletnem povprečju.

V zadnjem mesecu (do sredine februarja) so se surovin (v evrih) podražile za 0.5%. Razen nafte so ostale cene surovin imele podobno dinamiko; najbolj so se povečale cene industrijskih surovin kmetijskega izvora (za 0.9% v evrih), najmanj pa cene surovin hrane (za 0.3%). Cena nafte je v zadnjem mesecu padla za 2% (v evrih)! V letu dni so se surovine v evrih pocenile za 4.5%. Najbolj so padle cene industrijskih surovin kmetijskega porekla (za 12.3% v evrih), najmanj pa cene hrane (le za 0.4%). Nafta se je v letu dni v evrih pocenila za približno 11%!

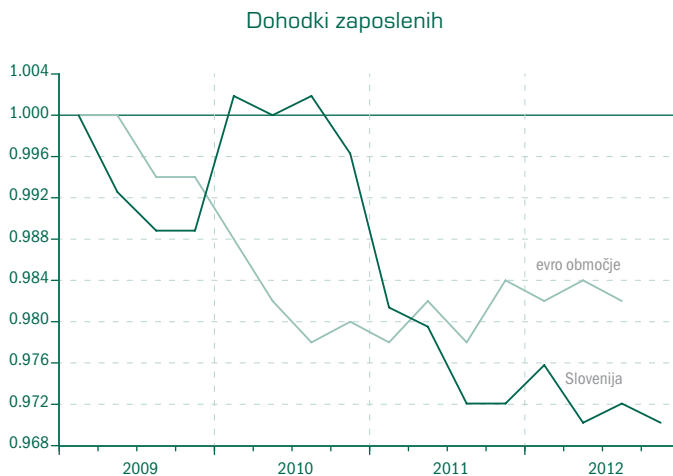
8. Plače še naprej navzdol

Povprečne plače so se decembra zmanjšale za 4.8%. Bolj dolgoročna dinamika se je sicer malo popravila (glede na november), vendar je bila še naprej negativna (trendno padanje je presegalo 3% na letni ravni). Padec povprečne plače je bil decembra potenciran zaradi zmanjšanja števila plačanih ur. Bruto plača na plačano uro je namreč padla le za 1.4%, bolj dolgoročna dinamika pa je bila celo naraščajoča (medletna rast je bila 3%).

20

Decembrsko zmanjšanje plač ni bilo koncentrirano le na nekaj sektorjev, saj so se povprečne plače povečale le v treh sektorjih, najbolj v zdravstvu in socialnem varstvu (za 2.2%). Po drugi strani pa so v devetih sektorjih povprečne plače padle za preko 5%, najbolj v rudarstvu, kar za 21%.

Seveda je decembrski padec v znatni meri sezonsko obarvan, vendar ne v celoti, saj so plače padle tudi bolj dolgoročno (medletna stopnja je bila 0.7%), v nekaterih sektorjih je bil padec še zlasti velik. Najbolj so povprečne plače padle dolgoročno v rudarstvu, decembra so bile namreč kar za 18% nižje kot pred letom dni.

Vir: Eurostat; lastni izračuni

Opomba: Dohodki zaposlenih v % BDP; vrednosti so desezonirane in normirane na prvo četrtletje krize (2009q1=1).

V državi so se, kot rečeno, decembra plače tekoče povečale v zdravstvu in stagnirale v ožji državi, bolj dolgoročno pa so se zmanjšale v vseh sektorjih države, najbolj v izobraževanju (za 5.3%) ter kulturnih in razvedrilnih dejavnostih (za 3.7%).

Vse bolj opazno pešanje plač, ki ga od začetka 2011 kažejo nizke (negativne) stopnje rasti impulznega trenda, imajo opazne učinke na faktorsko strukturo domačega produkta. V

zadnjih dveh letih agregat plač in ostalih dohodkov zaposlenih namreč vse bolj zaostaja za rastjo BDP. Delež dohodkov zaposlenih v BDP je tako na začetku 2013 že zaostajal za ravniyo ob začetku krize opazno bolj kot v EU, pri čemer je večji del zaostanka dosežen šele po letu 2010, torej v razdobju, ko se je gospodarska aktivnost, po šibkem okrevanju v prvi polovici 2010, ponovno prevesila navzdol. V 2012 se je padanje deleža dohodkov zaposlenih še pospešilo.

FINANČNA GIBANJA

21

9. Trošarine nadomestile izpad davka na dodano vrednost

Podatki o javnofinančnih prihodkih ostajajo nepopolni.

Januarja so skupni javnofinančni prihodki padli za 3.2%, zaostali so tudi za javnofinančnimi prihodki v vseh januarjih po začetku krize, razen v 2010. Medletna stopnja se je sicer opazno povečala (porasla je z -27.5% na -3.5%), vendar je bilo povečanje predvsem posledica premikanja timinga novembrskih vplačil v 2011 (in ustrezno močno zmanjšane stopnje rasti v novembru 2012). To potrjuje stagnacija impulznega trenda v januarju.

Januarja so se zmanjšali neposredni davki in ostali prihodki, medtem ko so domači davki na blago in storitve porasli. Bolj dolgoročna rast neposrednih davkov in ostalih prihodkov je bila januarja prav tako negativna. Navkljub temu se je trendna rast v primerjavi z decembrom popravila, vendar le navidez - zaradi premikanja timinga vplačil v decembru 2011 (torej zelo negativne medletne stopnje v decembru 2012).

Od najbolj pomembnih davčnih oblik se je januarja precej poslabšal donos od davka od dohodka pravnih oseb, saj je bil kar za 17 milijonov (33%) nižji kot v 2012 in za več kot 10% nižji kot v katerem koli januarju po začetku krize! Zelo šibki so bili letos januarja tudi prispevki za socialno varnost, saj so močno padli, močneje tudi od sicer zelo močnega sezonskega krčenja - bili so kar za 6.1% nižji kot pred letom dni (po letu 2008 so bili prispevki za socialno varnost nižji kot letos le januarja 2010). Od pomembnejših neposrednih davkov je januarja le dohodnina medletno porasla (za 1.4%).

Domači davki na blago in storitve so po dveh izrazitih padcih (novembra in decembra 2012) januarja porasli. Tudi trendna dinamika se je popravila (porasla je na 9% letno), vendar so bili enkratni (negativni) vplivi opazno veliki, saj je letos (podobno kot lani) januarska raven ponovno zaostala za ustrezno vrednostjo v predhodnem letu. Struktura donosa domačih davkov na blago in storitve se še naprej slabša na škodo davka na dodano vrednost. Ta je namreč močno pešal že v zadnjem lanskem četrtletju (v medletnih primerjavah je zaostal kar za 100 milijonov, za 12%), januarja letos je sicer opazno porasel, vendar je še zaostajal

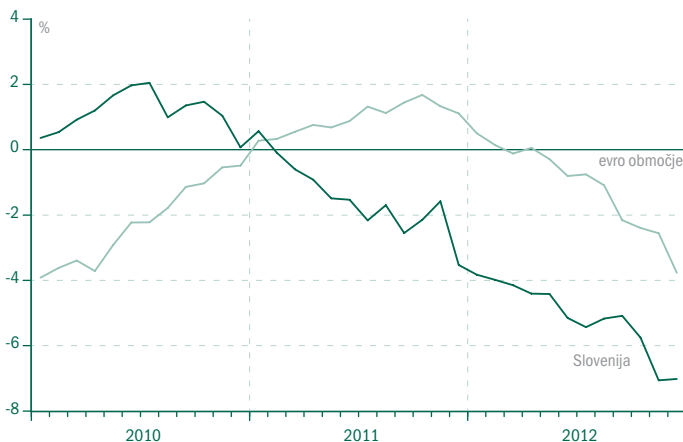
za ustrezno vrednostjo pred letom dni (za 3.3%). Trošarine so bile v zadnjem četrtletju lani velike, čeprav so decembra opazno opešale (v medletnih primerjavah so bile v celem četrtletju za 68 milijonov, torej za 18%, višje kot v 2011), januarja se je padanje zaustavilo, vendar donos ni dosegel ravni v januarju 2012. V lanskem celem letu je padec donosa od davka na dodano vrednost (za približno 100 milijonov, 3.1%) nevtraliziral porast trošarin za enak znesek.

10. Pri bančnem posredovanju posojilnih skladov brez sprememb

22

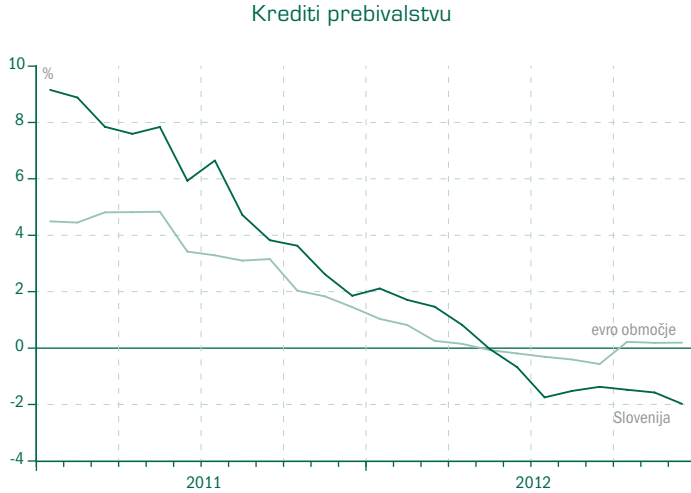
Kreditni privatnim nefinančnim strankam (podjetjem in fizičnim osebam) še naprej pospešeno padajo. Decembra je bil padec še nekaj močnejši (za okoli 560 milijonov, torej 2%), vendar ni bil viden v spremembi bolj dolgoročne dinamike; ta je namreč bila decembra le malenkost večja kot novembra (5.4% oziroma 5.3% letno).

Kreditni nefinančnim korporacijam

Vir: ECB; BS; lastni izračuni
Opomba: medletne stopnje rasti

Še naprej najhitreje padajo krediti nefinančnim korporacijam. Decembra so se zmanjšali za okoli 500 milijonov, bolj dolgoročno pa so padali po medletni stopnji 7%. Praktično enakomerno se stopnja padanja povečuje že od sredine 2010 dalje. V evro območju je prišlo do podobnega obrata v dinamiki kreditov podjetjem; vendar se je obrat v dinamiki dogodil šele v tretjem četrtletju 2011. Od takrat dalje je pospešek padanja kreditov podjetjem v Sloveniji in evro območju praktično enak, namreč 1 točka letne rasti na četrtletje.

Vir: ECB; BS; lastni izračuni
Opomba: medletne stopnje rasti

23

Krediti prebivalstvu se prav tako vse hitreje zmanjšujejo. Decembra so se skrčili za 50 milijonov in so bili že za 2% nižji kot pred letom dni. Krediti prebivalstvu v evro območju praktično stagnirajo od sredine 2012 dalje.

Navkljub opaznemu zmanjševanju kreditov podjetjem in prebivalstvu, so se skupni depoziti do konca 2012 le zelo počasi zmanjševali. Zelo velik presežek v blagovni menjavi je zagotovo eden od razlogov za takšno razliko v dinamiki kreditov in depozitov.

Obrestne mere ECB ostajajo še naprej nespremenjene. Po prilagoditvi na spremembo v juliju se tudi grosistične obrestne mere (euribor) vse od lanskega oktobra praktično ne spreminjajo; trimesečni euribor vztraja na 0.2. Tudi pri posojilnih obrestnih merah po oktobru ni opaziti spreminjanja. Malenkost (za 0.1 do 0.2 odstotne točke) so se konec leta (decembra) povečale posojilne obrestne mere podjetjem in zmanjšale posojilne obrestne mere prebivalstvu.

11. Rekordni presežek v tekoči plačilni bilanci za 2012

V 2012 je Slovenija dosegla rekorden presežek tekoče plačilne bilance, saj je za 80% tolikšen kot je bil drugi največji presežek, sicer dosežen v 1994. Približno 2.5% BDP smo več proizvedli kot imamo na razpolago za domačo finalno porabo. S tem odplačujemo zadolževanje iz predhodnih let.

Presežek tekoče bilance v decembru 2012 v višini 104.6 milijonov € (decembra 2011 primanjkljaj 106.9 milijonov €) je rezultat mnogo manjšega blagovnega primanjkljaja -47.6 milijonov € (-223.9 milijonov €), približno enakega storitvenega presežka 85.6 milijonov € (94.3 milijonov €), večjega primanjkljaja v dohodkih faktorjev -43.9 milijonov € (-14.4 milijonov €) in višjega neto priliva tekočih transferov 110.5 milijonov € (37.1 milijonov €).

V celotni 2012 je bil po začasnih podatkih Banke Slovenije v tekoči plačilni bilanci dosežen presežek 874.3 milijonov € (v 2011 je bil 1.8 milijonov €), kar presega 2.5% BDP. Pri tem je bil blagovni primanjkljaj 295.1 milijonov € (leto prej 1043.2 milijonov €), storitveni presežek 1698.1 milijonov € (1442.8 milijonov €), primanjkljaj v dohodkih faktorjev 554.6 milijonov € (550.4 milijonov €) in presežek v neto tekočih transferih 25.9 milijonov € (leto prej 152.6 milijonov €).

Plačilna bilanca 2012 (milijoni €)

	januar - december		december	
	2011	2012	2011	2012
I. Tekoči račun	1,8	874,3	-106,9	104,6
1. Blago	-1.043,2	-295,1	-223,9	-47,6
1.1. Izvoz blaga	21.264,6	21.445,80	1.622,4	1.501,7
1.2. Uvoz blaga	-22.307,8	-21.740,90	-1.846,3	-1.549,3
2. Storitve	1.442,8	1.698,10	94,3	85,6
2.1. Izvoz storitev	4.839,2	5.085,10	421,3	417,6
2.2. Uvoz storitev	-3.396,4	-3.387,00	-327	-332
3. Dohodki	-550,4	-554,6	-14,4	-43,8
3.1. Prejemki	918,2	807,8	99,3	65,3
Od dela	311,9	438,9	36,2	36,2
Od kapitala	606,2	368,9	63,1	29,1
3.2. Izdatki	-1.468,6	-1.362,50	-113,7	-109,1
Od dela	-94,1	-100,9	-8,4	-8,8
Od kapitala	-1.374,5	-1.261,60	-105,3	-100,4
4. Tekoči transferi	152,6	25,9	37,1	110,5
II. Kapitalski in finančni račun	-451,8	-802,5	184,7	151,9
A. Kapitalski račun	-102	-47,2	-89,5	-84,6
B. Finančni račun	-349,8	-755,3	274,2	236,6
1. Neposredne naložbe	638	197,1	292,4	-125,6
2. Naložbe v vrednostne papirje	1.837,6	-53,2	-60,8	-44,9
3. Finančni derivativi	-135,8	-34,2	-7,6	0,1
4. Ostale naložbe	-2.761,6	-896,2	60,6	425,2
5. Mednarodne denarne rezerve	72	31,2	-10,4	-18,2
III. Neto napake in izpustitve	450,1	-71,8	-77,8	-256,6

Saldo na kapitalskem in finančnem računu v letu 2012 po začasnih podatkih znaša -802.5 milijonov €, kar je ustrezno velikosti presežka v tekoči bilanci in pomeni zmanjšanje obveznosti ali povečanje terjatev do tujine. Pri tem so bile neto neposredne naložbe v Slovenijo 197.1 milijonov € (v 2011 so bile 638 milijonov €), naložbe v vrednostne papirje le -53.2 milijonov € (v 2011 kar 1837.6 milijonov €), ostale naložbe -896.2 milijonov € (leto prej -2761.6 milijonov €). Sprememba mednarodnih rezerv pri Banki Slovenije je znašala 31.2 milijonov €, leto prej 72.0 milijonov €. Neto napake in izpustitve pa so bile -71.8 milijonov €, medtem ko so bile v 2011 450.1 milijonov €.

Konec novembra 2012 bruto zunanji dolg Slovenije znašal 41044 milijonov € (od tega je bilo 48% javnega in javno garantiranega dolga), neto zunanji dolg pa 13995 milijonov €. Slednji je za 561 milijonov € manjši kot doslej največji dolg iz januarja 2012. Konec 2012 so znašale rezerve pri Banki Slovenije 722.2 milijonov €, kar je 44.5 milijonov € manj kot leto prej.